

Literatura, vides, societat

Jordi Castellanos (Tagamanent, Vallès Oriental, 1946 - Barcelona, 2012) es va especialitzar en el Modernisme.

Jordi Castellanos, mort a Barcelona el dia 19 d'octubre a 66 anys, va presentar un dels seus reculls d'estudis amb el títol *Literatura, vides, ciutats* (Eds. 62). Hi reflexionava sobre les presències, els usos i les funcions de la literatura en la societat catalana contemporània. El llibre apareix al novembre del 1997 i tot just al cap de cinc mesos, és a dir, l'abril del 1998, publica un segon recull, titulat *Intel·lectuals, cultura i poder. Entre el Modernisme i el Noucentisme* (La Magrana), format per un conjunt de textos que analitzaven la relació de la cultura amb la societat catalana de la mateixa època a través d'un grup d'escriptors, intel·lectuals i artistes tan diversos com Gaudí, Ors, Pijoan, Massó i Torrents o Rubió i Tudurí.

Els dos volums són un exemple clar de l'ambició i l'abast intel·lectuals d'un dels més destacats historiadors de la literatura i la cultura catalanes contemporànies de la seva generació. D'una generació que, bo i seguint el camí fressat pel patriarca Joaquim Molas, va haver de construir, gairebé del no-res, i en molt pocs anys, tota una tradició acadèmica, per utilitzar les mateixes paraules de Castellanos.

És a dir, d'una colla que, de pressa i corrents, va haver de detectar i estudiar

Jordi Castellanos, un dels més destacats historiadors de la literatura catalana contemporània, va morir el dia 19 d'octubre a Barcelona a 66 anys.

els fets literaris més determinants i significatius de la literatura catalana, a partir de la Renaixença.

Jordi Castellanos va començar la seva carrera d'investigador, com era lògic en una societat acadèmica incipient —la dels estudis universitaris catalans durant els darrers anys del franquisme— amb l'estudi de la vida i l'obra d'un autor, perquè pràcticament tots se'n trobaven orfes. En el seu cas, les de Raimon Casellas, un Casellas que li resultava proper, atès que la seva novel·la, *Els sots fèrèstecs*, compartia escenari amb el seu escenari familiar sentimental, els boscos de Montmany i de Tagamanent —municipi on neix, el 1946—, al Vallès Oriental.

Però Castellanos no es va limitar a fer la biografia literària de l'escriptor, sinó que, com indica el títol de la seva tesi doctoral, va estudiar al relació de l'escriptor i intel·lectual amb el Modernisme. El Modernisme va ser un moviment literari, artístic, cultural i social. Ben aviat va veure clar que calia relacionar els autors i les obres amb la societat del seu temps, descobrir de quina manera n'eren fills i deutors, en quin sentit n'eren prohoms.

Poc després també va eixamplar el marc històric triat, tant cap enrere com cap endavant, i així el vàrem poder veure parlant de Jacint Verdaguer o d'Eugeni d'Ors, perquè els moviments es construeixen a partir d'una lectura determinada del passat i a Castellanos li interessava especialment la manera com la societat utilitza el seu patrimoni literari, com dialoga amb el passat. A la qüestió, va dedicar l'article "El clos matern dels clàssics", que va situar com a pòrtic del recull *Literatura, vides, ciutats*.

De la mateixa manera que Castellanos sabia que construïa una tradició acadèmica gairebé del no-res —i, per tant, ajudava a construir un país—, molts dels intel·lectuals i artistes que van merèixer la seva atenció van ser "inventors de la nació", figures que amb la seva feina van establir, amb la fortuna que fos, "les coordenades del joc cultural de casa nostra", durant el segle XX.

Figures amb poder o sense, real o fictici, que van pensar un país, van projectar-lo i es van esforçar per construir-lo, deia Castellanos. I ell, al seu torn, també va pensar en un país, va projectar-lo i es va esforçar per construir-lo, des del poder que tenia, com a catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Així, a més de la seva passió docent i científica, coordina el Grup d'Estudis de Literatura Catalana; impulsa, en col·laboració amb l'IEC, un projecte de recerca dedicat a Pere Calders, amb el web *Imatges i paraules de Pere Calders: una invasió subtil*; crea i dirigeix el servei d'informació bibliogràfica de la UAB; elabora el fons *Traces. Base de dades de llengua i literatura catalanes*; funda la revista *Els Marges*, de la qual era codirector des del 1990, i dirigeix i assessora diverses col·leccions editorials i exposicions.

Lluís Bonada